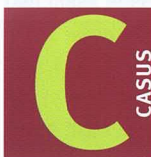

In deze rubriek komt telkens een complicatie aan de orde die in het kraambed kan optreden. KraamSupport raadt je aan altijd de verloskundige of huisarts in te lichten en te overleggen over de gewenste behandeling.

AXILLAIRE POLYMASTIE: derde borst

Tijdens haar eerste zwangerschap ontdekt Eelkje verdikkingen onder beide oksels die haar nooit eerder zijn opgevallen. Ze merkt dat de zwellingen geleidelijk groeien. Drie dagen na de bevalling in het ziekenhuis is de zwelling onder haar linkeroksel uitgegroeid tot het formaat van een tennisbal. Onder haar rechteroksel is de zwelling iets minder groot, maar wel groter dan deze voor haar bevalling was. Op de kraamafdeling van het ziekenhuis reageren de verpleegkundigen laconiek: 'O, dat zijn waarschijnlijk extra melkklieren. Dat zien we hier wel vaker. We noemen het ook wel de derde en soms vierde borst. Masseer de knobbels tijdens het voeden naar de borst toe, dan gaan ze vanzelf weg.' Een week later zijn beide zwellingen inderdaad afgenomen. Maar tijdens haar tweede zwangerschap, bijna drie jaar later, komen de zwellingen terug. Twee dagen na de bevalling, dit keer thuis, nemen de zwellingen zo in omvang toe dat haar huisarts en de kraamverzorgende, beiden al ruim 25 jaar in het vak, behoorlijk van de buiten schrikken. Er komt zelfs melk via de poriën naar buiten. De huisarts wil dat Eelkje na de borstvoedingperiode langskomt. Als haar tweede kind een jaar oud is, helpt een plastisch chirurg Eelkje van haar extra borstweefsel af. Twee littekens in de plooiën van haar oksels herinneren aan de axillaire polymastie.

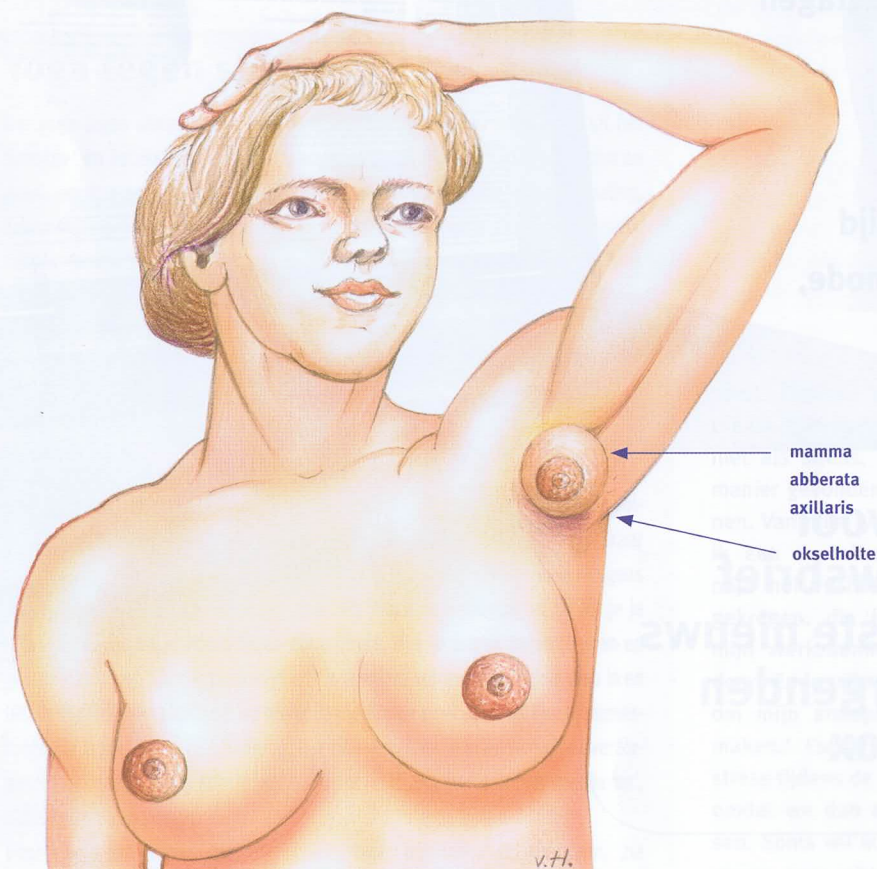
Axillaire polymastie is een van de meest voorkomende vormen van polymastie, ofwel overtollig, bijkomend of extra borstweefsel. Axillaire betekent van de oksel. Bij borstweefsel bij de oksel(s) kan een tepel aanwezig zijn maar dat hoeft niet. Een extra tepel is meestal lichtroze van kleur en wordt vaak voor een moedervlek aangezien. Tijdens de borstvoeding blijkt het geen moedervlek te zijn, maar een extra tepel. Een andere naam voor een bijborst bij de oksel is mamma aberrata axillaris, aberrata voor afwijkend en axillaris voor oksel. De axillaire borstklier bestaat net als borsten voornamelijk uit vet en melkklierweefsel.

PUBERTIJD

Het melkklierweefsel, in medische termen mammaparenchym, is gevoelig voor hormonen. Hoe meer mammaparenchym in de borstklier zit, des te gevoeliger deze is tijdens de menstruatie, zwangerschap en borstvoeding. Vandaar dat een axillaire borstklier bij meisjes pas tijdens de puberteit opvalt omdat deze zich dan onder invloed van de vrouwelijke geslachtshormonen ontwikkelt. Meestal merken de meeste puberende meisjes met polymastie daar overigens weinig van omdat het extra weefsel niet echt zichtbaar is. Maar bij meisjes met relatief veel melkklierweefsel bij hun oksels, vallen deze bobbel(s) wel op en kunnen ze hinderlijk zijn als ze bijvoorbeeld strakke truitjes dragen. Ook kan de derde borst voor of tijdens de menstruatie gevoelig en gespannen zijn.

KRAAMBED

De meeste vrouwen komen er pas in het kraambed achter dat ze axillaire

Florine Kingma-Vegter

Plastisch chirurg in het Slotervaart ziekenhuis en het Medisch Centrum Jan van Goyen in Amsterdam.

'Vrouwen met deze kwaal hebben gewoon pech. De natuur is te gul geweest.'

'Ik krijg wel eens mensen met axillaire polymastie op de poli en heb al regelmatig mensen behandeld. Toch hoeven ze niet per se bij mij als plastisch chirurg terecht te komen. Mensen met overtollig borstweefsel kunnen bijvoorbeeld ook op Mammachirurgie in het Slotervaart ziekenhuis in Amsterdam worden behandeld door een algemeen chirurg. Komt er iemand met deze aandoening bij mij op de poli, dan maak ik meestal eerst een echo om te kijken of het inderdaad om borstweefsel gaat. Is dat het geval, dan kan het verwijderd worden. Maar het hoeft niet. Mocht op de echo blijken dat de zwelling gezwollen lymfeklieren zijn, dan word ik altijd wat nerveus omdat het op kanker kan wijzen. Bij vergrote lymfeklieren stuur ik ze door naar het mammaspreekuur. Het weefsel moet altijd onderzocht worden, want in axillair borstweefsel kan net als in gewone borsten borstkanker ontstaan. Wil de patiënt het overtollige borstweefsel laten weghalen, dan wordt dit niet altijd vergoed door zorgverzekeraars. Zij kunnen moeilijk doen omdat zij het als een cosmetische ingreep beschouwen. Zolang je borstvoeding geeft, is het overigens niet zinvol om je te laten opereren. Na het geven van borstvoeding kan het probleem deels vanzelf verdwijnen. Wat rest zou eventueel operatief verwijderd kunnen worden. Maar ik zou wachten met een dergelijke operatie tot er geen kindervens meer is. Dat geldt eveneens voor een gewone borstverkleining. Je ziet vaak dat borstweefsel tijdens en na een volgende zwangerschap toch nog groeit. Zes maanden na de laatste borstvoeding kan er in principe geopereerd worden. Dan heb je je borsten de kans gegeven om tot rust te komen en ben je onzwangerd. Vrouwen met deze kwaal hebben gewoon pech. De natuur is te gul geweest.'

borstklieren hebben. Borstklieren kunnen onder invloed van hormonen, die het lichaam voorbereiden op de borstvoeding, snel in grootte toenemen, wat meestal erg pijnlijk en hinderlijk is voor deze vrouwen. Een bobbel onder de oksel is op zijn grootst als de borstvoeding op gang komt. Meestal gebeurt dit rond de derde dag na de bevalling, tegelijk met de stuwings van de borsten. Heeft een kraamvrouw na haar eerste bevalling last van een of meer verdikkingen onder haar oksel(s) door gestuwd borstweefsel, dan zullen die bij haar volgende bevallingen terugkomen. Ook zullen deze bobbel(s) na elke zwangerschap groter worden. De grootte van een dergelijke zwelling kan sterk variëren, gemiddeld tussen de twee en zes centimeter. Gedurende de zwangerschap, en met name enkele dagen

na de bevalling, is een axillaire borst op z'n grootst.

MELKLIJSTEN

Polymastie komt bij één tot zes procent van de bevolking voor en kan erfelijk zijn, maar dat hoeft niet. Extra borstweefsel lijkt bij de meeste mensen op een plaatselijke ophoping van vet en wordt daarom niet altijd als overtollig borstweefsel herkend. Waar dit precies door wordt veroorzaakt is niet bekend, maar waarschijnlijk ontstaat dit overtollige borstweefsel doordat de melkklijsten niet volledig verdwenen zijn. Melklijsten ontstaan in de baarmoeder, als het embryo tussen de vier en zeven weken oud is. Dan ontstaan in de buitenste huidlaag verdikkingen die evenwijdig aan elkaar van de oksel tot de lies lopen. Die verdikkingen noemt men

melklijsten. Het gedeelte in het borstgebied zal zich ontwikkelen tot melkkanaaltjes en melkklieren, terwijl de rest van de melklijsten bij het merendeel van de bevolking automatisch weer verdwijnt. Bij ongeveer een op de vijftig vrouwen gebeurt dit echter niet. De meesten van deze vrouwen komen er pas na de bevalling achter dat ze een of twee bijborsten bij hun oksels hebben. Bij axillaire polymastie ontbreekt meestal een tepel en/of tepelhof, maar via de huidporiën kan er wel moedermelk naar buiten komen. Meestal zal de melkproductie vanwege de ontbrekende vraag teruglopen en uiteindelijk stil komen te liggen. Toch is goede begeleiding van de kraamvrouw noodzakelijk, want zij kan er vooral tijdens de kraamweek flink last van hebben.

ADVIES

Om de zwelling bij de oksel(s) te verminderen kun je maandverband of zoogkassen in de vriezer leggen en die op de harde plekken aanbrengen. Ook koude koolbladeren kunnen de gestuwde plekken kalmeren. Onder de warme douche kan de kraamvrouw de harde plekken bij haar oksels voorzichtig richting haar borsten masseren waardoor de melk eruit kan stromen en de spanning minder wordt. Omdat meestal geen borstvoeding via de bijborst wordt gegeven, duurt de stuwings op deze plek langer dan die van de borsten, vergelijkbaar met de stuwings van borsten van een kraamvrouw die geen borstvoeding geeft. In zo'n geval adviseer je de kraamvrouw waarschijnlijk om een stevige, strakke beha te dragen. Nu kun je de nieuwbakken moeder aanra-

den een zoogkompres met luiertape strak tegen de harde plek bij de oksel(s) te plakken, zodat zowel de melk wordt opgevangen als de gestuwde plek wordt afgebonden. Gedurende enkele weken kan er nog vocht uit een eventuele extra tepel of uit huidporiën van de oksel(s) komen, maar dit houdt vanzelf op.

HUISARTS

Axillaire polymastie is in principe een onschuldige aandoening. Heeft een vrouw geen klachten, dan hoeft het niet behandeld te worden. Omdat axillaire polymastie niet altijd klachten geeft, zijn niet alle huisartsen bekend met deze kwaal. Toch is het belangrijk dat kraamverzorgenden en huisartsen dergelijke zwellingen bij kraamvrouwen als

overtollig borstweefsel herkennen en de kersverse moeder niet onnodig ongerust maken met een mogelijkheid als borstkanker. Bespreek de zwellingen met de huisarts. Hij of zij kan de vrouw doorverwijzen naar het ziekenhuis om het verder te laten onderzoeken. In overtollig borstweefsel kan namelijk net als in gewone borsten borstkanker voorkomen. Een axillaire zwelling bevat mammaparenchym waardoor alle ziektes die in een normale borst voorkomen, ook in dergelijke zwellingen kunnen zitten. Adviseer daarom vrouwen met deze kwaal altijd om tijdens het maandelijkse onderzoek van haar borsten ook de axillaire borst(en) mee te nemen omdat ook daar afwijkingen in kunnen ontstaan. Als een axillaire zwelling wel

klachten geeft of als de kraamvrouw cosmetische bezwaren heeft, dan kan een bijborst chirurgisch verwijderd worden. Vaak gebeurt dit door

een plastisch chirurg. Het litteken dat door deze ingreep ontstaat, valt niet of amper op als de armen langs het lichaam vallen. •

TIPS

- Bespreek zwellingen onder de oksel(s) altijd met de huisarts.
- Maak de kraamvrouw niet onnodig ongerust met nog niet gestelde diagnoses.
- Leg bevroren maandverband of zoogkompresen op de pijnlijke, gezwollen plekken.
- Leg koude koolbladeren op de gestuwde oksel(s).
- Plak een zoogkompres strak om de oksel heen zodat eventuele melk wordt opgevangen en de bijborst wordt afgebonden.
- Leg rustig uit dat polymastie regelmatig voorkomt en dat dit niets is om je voor te schamen.
- Adviseer de kraamvrouw om zowel de oksels als haar borsten maandelijks op onregelmatigheden te controleren.

Test jezelf

Elk goed antwoord levert één punt op. Tel al je punten bij elkaar op en bekijk de uitslag!

1. Wat betekent polymastie?

- A Veel borstweefsel.
- B Overtollig borstweefsel.
- C Weinig borstweefsel.

2. Wat is een andere naam voor axillaire polymastie?

- A Bijborst.
- B Mammaparenchym.
- C Mamma aberrata axillaris.

3. Waarom komen vrouwen er pas in hun kraambed achter dat ze polymastie hebben?

- A Borstklieren nemen dan door hormonen snel in grootte toe.
- B De kraamverzorgende merkt het en vertelt dat aan hen.
- C Dan pas geven ze borstvoeding.

4. Bij hoeveel procent van de bevolking komt polymastie voor?

- A Bij een procent van de bevolking.
- B Bij zes procent van de bevolking.
- C Bij een tot zes procent van de bevolking.

5. Hoe kun je de zwelling bij de oksels verminderen?

- A Kolven.
- B Bevroren maandverband of zoogkompresen aanbrengen.
- C Dat kan niet.

6. Is axillaire polymastie gevaarlijk?

- A Nee.
- B Ja.
- C In sommige gevallen.

7. Wat is bij een bijborst een goed alternatief voor een stevige, strakke beha?

- A Er is geen alternatief.
- B Een zoogkompres strak onder de oksel vastplakken met luiertape.
- C De bijborst afbinden met een sjaal.

8. Wanneer kan het overtollige weefsel operatief verwijderd worden?

- A Zes maanden na de bevalling.
- B Zes maanden na de borstvoeding van je eerste kindje.
- C Zes maanden na de borstvoeding van je laatste kindje.

Antwoorden
1 B
2 C
3 A
4 C
5 B

Uitslag

0-3 goed

Je weet nog niet voldoende.

3-6 goed

De belangrijkste dingen weet je.

6-8 goed

Je hebt het helemaal begrepen!

KRAAMSUPPORT-PANEL

WAT VIND JIJ?

ACUTE ZORG BIJ ONGEVALLLEN MET KINDEREN

ELSEVIER Gezondheidszorg

KRAAMSUPPORT ZOU NIETS ZIJN ZONDER HAAR LEZERS:

JOUW MENING EN ERVARINGEN ZIJN VOOR ONS ONMISBAAR!

Graag willen we jou dan ook uitnodigen om lid te worden van ons KraamSupport-panel. Wat betekent dat? Wij leggen jou een aantal keer per jaar een vraag voor over werkgerelateerde onderwerpen zoals borstvoeding en flesvoeding, problemen in je kraamgezin, aandoeningen bij de kraamvrouw of haar kind, indicatiestelling en protocollen. Jij reageert vervolgens per mail op de vragen.

Als jij je aanmeldt als KraamSupport-panellid krijg je het boek Acute zorg ter waarde van € 15,95 thuisgestuurd!

Geef je op door een e-mail te sturen naar kraamsupport@y-publicaties.nl onder vermelding van KraamSupport-panel. Vergeet niet je voor- en achternaam, je werkgever en je adres te vermelden.